— Здорові були!

— Здрастуйте! А чого завгодно?

— Та он синові треба... — Голос у старого ввірвався.

Крамар Уласович глянув на сина. Молоде обличчя років двадцяти, — ще й вусів нема. На щоках рум'янець, як у дівчини. А сам худий, як смерть. Закашлявся, і кашляв довго, вхопившися за груди. Крамар зрозумів, що він хворий.

— Мабуть лікарства вам треба. Кажіть — якого. Всяке є: скопитар, липовий цвіт, синій камінець, грудна трава...

Уласович, проміж бакалією й крамом, держав і оті "лікарствія", бо знахарки й бабки іноді посилали до його людей, як у самих у їх на той час не було чого дати.

— А то ще є декохт: недавно з города привіз, дуже пользовитий, — додав він.

— Не хоче вже він нічого! — безнадійно махнув рукою сивий батько.

— Хіба не пособляється?

— Де там!.. До трьох бабок його возив, і до тройчатського Охріма, і до оврамівського лікаря... Скільки він тих ліків попив та розтирок усяких порозтирав, — нічого!

— Чихотка?

— Атож...

— З чого ж воно сталося?

— А бог його знає!.. Каже лікар: спав по весні на сирій землі, та й застудився. Ми на сирій землі змалку спимо, та й нічого. Де ж таки, щоб із того сталося!

— Так бог дав!.. — тихо сказав хворий і знову почав довго й тяжко кашляти. Батько дивився на сина. Його старе, порите глибокими зморшками, загоріле обличчя якось мов іще дужче зморщилося, зобгалося, а очі йому поняло безнадійним жалем.

Парубок позирнув по крамниці, де б сісти, побачив ослона, сів і довго ще віддихувався, а батько все дивився на його.

— Оце тебе так пил давить, сину. Всю дорогу пил такий був...

— Еге, пил...

До крамниці вступили двоє селян. Поздоровкалися, привітали з неділею й побачили хворого.

— Ба! Це ти, Якове, возив мабуть, свого Андрія до діда?

— Де там, Панасе! Уже й лічитися не хоче.

— Тату, нащо ж його лічитися, коли однак не пособить?

— Сину, та ти ж у нас один. Хто ж нашу старість догляне? Кому ж я хазяйство передам?

— Мотрі та Семенові все віддасте, тату. І то ж ваші діти.

— Е, дочка — чужа дитина, а зять — не син. Та ти ж іще молодий, сину! Тобі б же ще по степу з косою пишатися... Ти ж іще й не нажився, й не нагулявся.

— Такий мені вік бог дав... — одказав усе тим тихим, рівним голосом хворий, тільки його обличчям мов біль перебіг. — Годі про це, тату, — набирайте чого треба.

— Та нехай і так, сину... Приїхали до вас, Уласовичу, набрати йому на смерть.

— Як то — на смерть? — спитав Уласович. — Він же ще живий!

— А що ж я з їм зроблю! Хоче за життя набрати всього сам, щоб похорон був такий, який самому до вподоби. Оце їздили до церкви — висповідався й запричастився, а тепер каже набирати.

— Еге, — додав парубок, — уже ж я висповідався й запричастився... от наберу ще собі чого треба, — тоді вже на смерть зовсім готовий...

— Добре діло, добре! — промовили чоловіки: — як сам тепер схоче, так і буде.

— Ну що ж, можна й на смерть, — згодився Уласович. — Зараз вам треба попові та дякові хусток на свічку.

— І під псалтир, — додав батько.

— Глядіть же, тату, нехай псалтир читають, як годиться, все, а не перекидають... А то мені погано буде й у труні лежати... Ви вже злотого якого накиньте.

— Накину...

— На хрест та на корогви треба хусток, — нагадував крамар.

— На хрест та на корогви не треба, — відказав хворий, — мати рушниками поперев'язують... Я, тату, не хочу білої труни, — наберімо чого чорненького, дешевенького, — нехай виб'ють. І віко горбате нехай зроблять.

— Та це можна.

— Оце вам і чорненьке, саме годяще буде — показував крамар.

Набрали на труну, щоб вибити, купили ще дечого.

— Ще пряників дітям треба взяти, — нехай маленькі за мою душу поласують... А мед дома є...

— Усе, синку, хвалити бога, є, — от тільки тобі здоров'я бог не дає.

— А от і забули серпанку на руки.

— Еге, забули... Дайте й серпанку!

— Якби з півчими!.. Боже, гарно як із півчими ховали нашу пані!.. Несуть її в труні, а сонце так на неї й сяє, а півчі як заспівають, як заспівають вічную пам'ять!.. А народу сила... і всі плачуть... Хто й не любив покійну, дак і той плакав... Так гарно, що всяке вмерло б, аби так поховано.

— Не стане в нас сили на півчих, сину.

— Та я знаю, тату... Ви тим не журіться, — це я так...

— Здається, ти й сам, хлопче, співав на криласі? — згадав Уласович.

— Співав... поки голос був...

— Хороша штука церковний спів...

— Хороша... усякий спів.... Як вийдеш у степ та пустиш голос... Трава хвилями хвилює, сонце на їй вилискується... а воля навкруги, така воля!.. Так би й полинув, коли б крила... І співав би, і жив би, як той птах крилатий!..

— А ладану треба? — перепинив Уласович.

— Ні, ми в титаря візьмемо, — казав заїхати після служби.. Усе вже тут покупили, тату? Тепер треба до титаря: свічок, хрест у руки...

— А я ж сподівався, сину, що в тебе плуг у руках буде!..

— Годі вам, тату!.. Не знаю, може, ще чого треба? Коли б не забути! Може, ви, тату, що здумаєте?

— Не думається мені, сину... Там титар скаже, — він сам знає, чого треба.

— Та й нам щоб не забути... Щоб усе було добре... Бо то ж моє прощання-розставання з світом білим буде...

Заплатив батько, забрав покупку й пішли. Старий звів сина з східців і посадив на віз.

— Грубий народ, — казав крамар Уласович до свого нового покупця, тутешнього вчителя. — Понімаєте: ще живий, а вже сам собі на смерть купує! Ніякого чувствія! Та я тільки згадаю про смерть, то так увесь і похолону.

— І хочеться ото вам балакати про таке! От, лучче про смерть не згадувати, — відказав учитель, і його нервове обличчя так і перекривилося.

А батько з сином поїхали до титаря: свічок купити, хрест у руки...

У руки, що мали догодувати до смерті батька й матір та й собі збудувати нове щасливе життя.